

Ратна прича – Бранимир Перић

МЛИНАРКА

Предавао се, нема другог објашњења. Заиста су жене овог краја чаробнице! Слутио је у себи бујање енергије, силовите, несносне, скупљане месецима у касарни. Могао је да је опипа, да помилује њену надошлост. Гризао је заносну вештицу, љубио је бесомучно. Жене, ђавоље жене, ништа без вас! Стезао јој је бокове, груди, заривао зубе. Испиао јој усне као вино, испиао очи. Пио је незасито, жудно. Дрхтао је као да држи огољену жицу под напоном. Осећао је њене руке, хиљаде руку. Њени су га пољупци излуђивали. Вијугала се као жрвањ. Хучала је вода, млин је хучао, окретао се вртоглаво, безглаво. Чуо је буку млина под њим, или оног над њим, свеједно ког. Бучи, главно да бучи, да се врти и меље.

Трчање по утроби постаде брже. Осећао га је како нараста као квасац. Ускоро ће се прелити, јурнуће преко ивице.

Наваљивао је све жешће. Притискао као да плугом оре. Грозничаво. Сасушену земљу дуго неорану. Гризао је наново. Откидао залогаје. Откидао да се задави, да се не наједе, да још остане, увек нешто да остане. Док утроба не експлодира, док у вулкан не сине. Њене руке по њему као по клавиру пребирају дирке, дрхте додирима меким, дрхте свирком. Увијају се голицаве. Ети их на раменима, по врату, ето их на грудима, међу ребрима. Спуштају се ка трбуху, ка утроби што гори. Ниже до вулкана на помолу.

Све ближе. Спрема се да груне. Руке на њему, руке, господе! Вреле, све врелије! Руке!... Али откуд лед у њима? Откуд лед? И рез? Оштар? Лед који жари? Зар лед жари?! Не! Не!!! Врело, ох, врело! Страховито врело! Бол ужасна. Згрчи се, заштити! На бок! Руке моје, доле! Задржите! Ухватите! Зауставите!... Залуд. Свест се мути. Светлаци у очима. Котури светлости. Бол. Ватра. Котури. Котури...

Маријине руке се извлаче. Стежу нож који је пре непун сат бацила на под. Почињу да боду. Свирају последњи менует. Бесомучно, хистерично. По грудима, по стомаку. Миловања су то јадна према болу, према ватри тамо доле где је горело, где је највише болело. Повијена је над њим као права вештица. Зајапурена, рашчупана. Швабурдо гадни! Ево ти! Ево ти још!... Мене да превариш!... Послао те Уча, је ли?... А ко те у наше село послао, то не причаш!!!!...

Зазвуча и последњи акорд смрти. Марија се сави у клупко и зарида ситним јецајима. Рашчупана коса јој се растури по поду и потече густим праменовима. Тресла су јој се рамена од плача. Онда осети како јој се подиже утроба. Загрцну се. Нагон за повраћањем је у неколико налета покушавао да јој избљује садржину желуца, али сем желудачног сока који јој испече грло, ништа друго не изађе из ње. Усправила се несигурно и дрхтаво. Нешто меко склизну јој низ скуте и љигаво пљусну крај непомичне главе на поду. Затетурала се хватајући се за ивицу стола. Мртве очи погледаше у то испало парче меса и укочено се зачудише.

Јецај утихну и растопи се међу дашчане зидове. Све стаде. Једино се воденични точак и даље окретао. Клобу-чао је воду и шкрипао монотона.

Свитало је.

3 сата пре

Прохладно летње предвечерје. Нека нејасна мирноћа упила се у куће распирујући прве шкиљаве петролејке што су се ту и тамо палиле иза прозора. Ноћ се уморно спуштала гушећи тестоликом непрозирношћу последње јецаје ђермова и чангрљање ланаца привезаних паса. Из крошње дрвета допре клепет крила кокошке која се боље намештала на починак. Грана под њом се зањиха будећи другу поспалу живину. Одговори јој пар квобацања и још понеки клепет па се и то утиша.

Јован Спасојев несвесно застаде испред своје куће и одсутно заокружи погледом село. Нешто му је сметало, нешто није било као сваког дана. Зурио је неодређено у врхове брда и закрвављено небо на западу. Ћулио је уши као какав шаров кад иза амбара њуши ваздух и трага за мирисом кога само он разазнаје. „Мòре, има нечег!“ рече сам себи.

Из правца града зачу се далеко, тешко распознатљиво брундање. Приближавало се споро грицкајући идилу сеоског сумрака. Јована Спасојевог зебња шчепа за груди. Укочио се сав. Пси на тренутак умукоше накострешени, а онда су сви у један мах залајали. Од те силине напеше се ланци и каишеви за које су били везани, застењаше и зацвилеше реско и затегнуто. Јована обли зној. Слутња или стварност, питао се. Не чекајући одгонетку, скоро безглаво улете у кућу и залупи врата за собом.

– Жено, гаси лампу! Швабе! – викну још са прага.

У другим кућама се такође погасише лампе. Село као по договору ненадано утону у мрак. Пси се просто распомамише.

Јован Спасојев приђе прозору и напрегну очи. Гледао је низ друм покушавајући погледом да продре кроз мрак који се, чинило му се, пребрзо спустио. Месеца још није било. Ослушкивао је помно. Брундање се више није чуло, али га то ни мало није успокојило — ужас му се предубоко завукао под кожу. Тако је и са Међашима било. Кад се зачуло брундање, исто је овако најпре застало па се претметнуло у врисак жена, пуцњеве и огањ.

Време је текло ужасно споро. Друмом се ништа није појављивало. Пси су један по један лагано престајали да лају. Таман да се све за њима поново утиша, они на улазу у село из неког разлога опет залајаше. Јован стегну песнице. Лавез се постепено преносио према његовој кући.

Црно је слутио Јован Спасојев и црно му пред очима беше. Колико се челом био приљубио уз стакло, од притиска је могло да прене. Кад залаја и његов пас у дворишту, жмарци му потрчаше уз кичму. Куцнуо му је последњи час, знао је. Усне почеше саме од себе да дрхте и изговарају молитву. Куд баш на мене прво? Сав се претвори у очи и уши. Ћулио је звек оружја и бат цокула. Зубе је стезао до бола. Пас је у дворишту скоро побеснео од затезања ланца и лајања.

Одједном се зачу куцање на вратима, тек толико јако да га поред лавежа укућани могу чути. Јован претрну. Одскочио је од прозора и брзо чучнуо. „Готово је!“ помисли. Престаде да дише очекујући најгоре.

— Јоване! — зачу позив са спољње стране врата. Као ни куцање, ни позив није био прејак.

Шумела му је у ушима.

— Јоване!

Да је женско пао би у несвест.

– Јоване, отвори! То сам ја, Павле Банаћанин!

„Павле? Јест, његов је глас. Откуд сад Павле!?“ Хтеде да застење под тежином свих питања која су му наврла са свих страна у главу. „Шта па сад он тражи од мене?“ Како је рат почео изгубио је контакт са њим. У селу се шушкало да су преко, у Банату, све домаће Швабе обукле униформу. Рекоше и Павле.

– Јоване, отвори, знам да си крај врата, не бој се. Сâм сам. Нема војске. Нико не долази за мном.

Јован је ћутао. Не, нису чиста посла! Додуше, Павле није рђав човек. Барем није био. Служили су у истој јединици војни рок. Зближили се, побратимили чак. После војске су се посећивали. Жену је узео из нашег села. Али, данас...

– Јоване! – Павле није одустајао.

Причао му је покојни бабо. Прешао је не само Албанију, него и горе голготе. У рату се све изокрене. Браћа се убијају као да нису ништа један другом. Зашто би за побратиме важило другачије? Можда је Павле баш зато дошао?! Није. Куд би Павле.

– Јоване, преклињем те! Не долазим као војник! Отвори, тако ти свега! Не бој се. Немам оружје.

Јован се покрену и приђе вратима. „Мора да је у некој нужди? Е и ја магарац, уср’о сам се од страха, а човека ко зна каква мука стисла. Кад бих могао да му верујем?“

– Јоване, разуми ме!

„Ако, тако ми и треба! Побратими! Мало је фалило и кум да му на венчању будем!“

– Јоване, имај срца, наићи ће неко, смилуј се.

„Ипак... можда...“

Више није издржао. Пришао је вратима и машио се кваке. Жена му се обеси за рукав и зацвиле.

— Не, Јово, тако ти деце! Зар нас у смрт тераш?!!

— Човек, жено божја...! — као да је стреса, отрже се од ње Јован. — Зар да га пустим да чучи напољу? Ајде, шта си се уплашила! — рече јој, али је осећао да то покушава себе да завара и смири не њу.

Дрхтавом руком је подигао резу. Одмакао се корак и пустио Павла да уђе.

— Би што би — процеди кроз зубе.

Одозго, на таванском отвору, појавише се три малене главе и гвирнуше у таму под собом.

Пси престаше да лају.

2 сата пре

— Е, вала, сила си, Учо, нема шта! Знао сам да у тебе могу да се уздам! Фала ти до бога, спас'о си ме беде, а и онај сињи кукавац ће ти бити захвалан. Ако ништа друго, нашима ће у шуми бар ручак моћи да кува. Ајд', здраво ми остај!

— Здраво!

Осврћући се на све стране Јован на прстима шмугну преко прага ван. Врата су се за њим нечујно затворила. Уча спусти резу. Сачекао је да се Јованови кораца изгубе у ноћ, а онда оде у собу.

— Ранко, сине, пробуди се! — дрмнуо је дете.

Малишан протрља очи и поспано зевну.

— Устани. Мораш тату нешто да послушаш.

Дете се широко протеже и још једном зевну. Већ навикло на ноћна буђења, устаде без речи.

– Пожури. Обуци капутић. Хладњикаво је ноћас.

– Је л' ћу опет тетка Марији?

– Да, сине, само овога пута мораш да стигнеш брже него обично и још брже да се вратиш. Јеси ли се довољно расањивио да можеш да упамтиш шта да јој кажеш?

Дете климну главом.

– Рећи ћеш јој да се побрине за госта кога јој шаљем. Јеси ли разумео? Да се побрине за госта. Понови.

– Да кажем тетка Марији да се побрине за госта кога јој шаљеш. Је л' тако?

– Тако је. Пази, не сме нико да те види. Ако чујеш неког да ти иде у сусрет, сакри се у жбуње и сачекај док прође.

– Не брини, тато, умам да се чувам.

– Не сумњам – рече Уча и пољуби га у косу. – Ајде сад, тутањ!

Дете клизну кроз отшкринута врата и отрча у ноћ.

1 сат пре

Једва је сачекао да се удаљи од села. Лавез га је излуђивао. Кад год је пролазио поред неког пса, чангрљање ланца му је звучало као да ће се пас тог тренутка отргнути. Ходао је скоро на прстима и освртао се око себе. Колски пут се с времена на време губио преко травнатих површина. Последњи лавез са периферије села је утихнуо. Са њим се изгубио и кисели мирис стоке који га је кроз село пратио. Невидљиви зрикавци су стругали ноћ. Од тог звука се чинило као да трава у сну хрче.

Рађао се Месец, беласало се његово округло лице кроз крошње шуме у коју је пут урањао. Као да је Месечево

бледило прљи, из крошња би се каткад извио буновни крик уснуле птице. На сваки шум се трзао као у ружном сну. Само да пре зоре стигне! На јутарњој смотри ће приметити да га нема.

Мало му лакну кад је осетио свиленасту прашина под ногама, а на образима ветар који доноси свежину воде. Шума се проређивала. Друм се приближавао реци. Гргољење брзака и звон водом понеког претуреног облутка, учинише му се као најлепша симфонија. Није му сметало шибље које га је успут качило по лицу. Гргољ се убрзо претворио у хучање, а хук у пенушање воде захваћене лопатицама воденичног кола. Срце му живље закуца. Изгубио је оријентацију колико већ дуго иде.

Избио је из шикаре. Тамна контура воденице се оцртавала на звезданом небу. Река испод ње се беласала.

Прешао је преко јаза придржавајући се за ограду мостића. Пред вратима воденице за тренутак застаде и поправи униформу.

Закуцао је реда ради иако је знао да га Марија неће чути од хука воде. Вероватно спава. Уча је добро поступио што је послао малог да га најави уместо да га је дете водило. Неко је могао да их види, а онда оде глава и Учи и целој његовој породици.

Гурнуо је лагано врата и застао на улазу. Мрак унутрашњости не даде му у прво време ишта да види.

— Марија! — зовну тихо.

— Марија! — понови још гласније.

Слегнуо је раменима и закорачио унутра вадећи батеријску лампу. Таман да је упали, кад му крајичак ока ухвати како се у тами иза врата покрену нешто црње од мрака. Несвесно је испред себе испружио руке штитећи се

ни сам не знајући од чега. У тој кретњи нехотице упали лампу и улучи таман толико времена да види како се то „нешто“, рашчупано, обрушава на њега са ножем у руци. Претрнуо је. Инстинктивно се извио и подместио лакат. „Боже, па то је жена!“, хтеде да крикне. Лампа му испаде и откотрља се у угао настављајући да светли.

Борили су се без даха. По зидовима су плесале њихове сенке местимично пресецање одсјајем ножа. Извијали су се држећи једно друго за руке. Зглобови су им крцкали. „Откуд јој толика снага?!“, питао се. Пулсирало му је у слепоочницама од напора.

Једва му је успело да је ослободи ножа. Са звуком је пао на под. Шутнуо га је далеко и заврнуо јој руке на леђа.

– Проклет да си! – покушала је да га пљуне.

Отхукнуо је и рукавом отро са чела зној и делове њене пљувачке. Пошао је по батеријску лампу. Вукао ју је за собом држећи јој чврсто руке. Пустио их је тек кад је подигао батерију.

Уперио је светлост према њој. Сва наокоштена, стајала је подбочена, севајући погледом. Дисала је убрзано и искидано. Као катран црна коса падала јој је преко рамена и заустављена великим грудима творила на њима гужву.

„Боже, ал’ је лепа!“ – помисли најзад. „Лепша је него оне године кад сам дошао по Дуњу.“ Није могао да не примети Маријину лепоту међу сеоским девојкама које су се биле окупиле да испрате младу и пожелеле јој срећу у браку.

– Ти си Марија? – упитао је реда ради не би ли је опустио.

Ништа му није одговорила. Подигнутом руком штитила је очи од светла.

Не испуштајући је из вида, отишао је и подигао нож.

— Марија — рече умирујућим гласом — не треба да ме се бојиш. Нисам дошао као немачки војник иако сам у униформи. Зар ти Учин мали није најавио мој долазак? Ево ти, узми — пружио јој је нож дршком окренут према њој. — Ја сам Павле Банаћанин, сећаш ме се ваљда? Дуњин муж.

Марија спусти руке. Са лица јој ишчезе израз мржње.

— Ђаволе један, тако си ме пристрашио! Мислила сам да си стварно „фриц“.

Прихватила је нож из његове руке и завитла га назад на под. Нож одскочи и отклиза у мрак.

— Откуд ти?

— Дезертирао сам.

— У сред ноћи?

— Не мислиш ваљда да је требало по дану? — одговорио је иронијом.

Пришла је столу и упалила петролејку.

— Је л те било страх?

— Још питаш?

— Знају ли?

— Ујутру ће сазнати.

— Како је Дуња? — променила је тему.

— Не знам. Нисам је видео има већ годину дана, а ни децу. По њеним писмима бих рекао да је добро.

— Сигурно си гладан?

— Нисам.

— Ма, какви ниси. Од страха се највише гладни. Ено ти тамо трножац. Седи док ти нешто часком не спремим. Ајде, ајде, не стој!

Сео је. Гледао је за њом како се кренула воденицом. Под шкиљавим светлом петролејке личила му је на вилу из дечје маште. Ко би рекао да је ова вила још пре минут хтела да га убије? Маријина витка силуета клизила је просторијом лебдећи између таванице и пода. Изгледала је нестварно. Сетио се прича из касарне о магијским моћима жена овог краја. Бајке су о њима испредане. Дуња јесте одавде, али Марија...

Као да слуги његове погледе, Марија није поправљала кошуљу која јој се у послу раздрљила. Јовану постаде вруће, жар му је палио образе. Хучање воде једва да је разазнавао, чинило му се да једино чује шуштање Маријине одеће. Не само да је чуо, мирисао је. Осећао је дрхтаје у грудима, у стомаку, уши су му шумеле. Престао је да мисли. Да ли се то он селио у бајку, или је бајка постајала све око њега? Батерију је заборавио да искључи. Мисли су му се само враћале на Маријино кретање, на Марију у хаљини и на Марију без хаљине. Марија се упијала у њега, постајала сама мисао, кљуцала му је жилама све несносније. Шуштале су њене хаљине, несносно шуштале...